

حکمت ۵۱

## قدرت و عیب پوشی (اخلاقی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] عَيْبُكَ مَسْتُورٌ مَا أَسْعَدَكَ جَدُّكَ."

و درود خدا بر او ، فرمود : عیب تو تا آن گاه که روزگار با تو هماهنگ باشد ، پنهان است

حکمت ۵۲

## روش برخورد با شکست خوردگان (اخلاقی، سیاسی)

"وَقَالَ [عليه السلام] أَوْلَى النَّاسِ بِالْعَفْوِ أَقْدَرُهُمْ عَلَى الْعُقُوبَةِ."

و درود خدا بر او ، فرمود : سزاوارترین مردم به عفو کردن ، تواناترینشان به هنگام کیفر دادن است

حکمت ۵۳

## شناخت جایگاه سخاوت و ایثارگری (اخلاقی، اقتصادی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] السَّخَاءُ مَا كَانَ ابْتِدَاءً فَأَمَّا مَا كَانَ عَنِ مَسْأَلَةٍ فَحَيَاءٌ وَ تَذَمُّمٌ."

و درود خدا بر او، فرمود : سخاوت آن است که تو آغاز کنی ، زیرا آنچه با درخواست داده می شود یا از روی شرم و یا از بیم شنیدن سخن نا پسند است.

حکمت ۵۴

## ارزش های اخلاقی (اخلاقی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] لَا غِنَى كَالْعَقْلِ وَلَا فَقْرٌ كَالْجَهْلِ وَلَا مِيرَاثٌ كَالْأَدَبِ وَلَا ظَهِيرٌ كَالْمُشَاوَرَةِ."

و درود خدا بر او ، فرمود : هیچ ثروتی چون عقل ، و هیچ فقری چون نادانی نیست . هیچ ارثی چون ادب ، و هیچ پشتیبانی چون مشورت نیست .

حکمت ۵۵

## اقسام بردباری (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] الصَّبْرُ صَبْرَانِ صَبْرٌ عَلَى مَا تَكَرَّرَ وَ صَبْرٌ عَمَّا تُحِبُّ." "

و درود خدا بر او ، فرمود : شکیبایی دو گونه است : شکیبایی بر آنچه خوش نمی داری و شکیبایی در آنچه دوست می داری.

حکمت ۵۶

## تهیدستی و تنهایی (اخلاقی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] الْغِنَى فِي الْغُرْبَةِ وَطَنٌ وَالْفَقْرُ فِي الْوَطَنِ غُرْبَةٌ." "

و درود خدا بر او، فرمود : ثروتمندی در غربت ، چون در وطن بودن و تهیدستی در وطن ، غربت است.

حکمت ۵۷

## ارزش قناعت و خودکفایی (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] الْقَنَاعَةُ مَالٌ لَا يَنْفَدُ " "

قال الرضی و قد روی هذا الكلام عن النبی ص

و درود خدا بر او ، فرمود : قناعت ، ثروتی است پایان نا پذیر .(این سخن از رسول خدا (ص) نیز نقل شده است).

حکمت ۵۸

## توانگری و شهوت (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] الْمَالُ مَادَّةُ الشَّهَوَاتِ." "

و درود خدا بر او ، فرمود : ثروت ، ریشه شهوت هاست.

حکمت ۵۹

## ارزش تذکر دادن اشتباهات (اخلاقی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] مَنْ حَذَّرَكَ كَمَنْ بَشَّرَكَ."

و درود خدا بر او فرمود: آن که تو را هشدار داد، چون کسی است که مژده داد

حکمت ۶۰

## ضرورت کنترل زبان (اخلاقی، تربیتی)

"وَقَالَ [عليه السلام] اللِّسَانُ سَبْعٌ إِنْ خَلَّى عَنْهُ عَقْرَ."

و درود خدا بر او، فرمود: زبان تربیت نشده، درنده ای است که اگر رهایش کنی می گردد

حکمت ۶۱

## شیرینی آزارزن (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] الْمَرْأَةُ عَقْرَبٌ حُلُوَّةُ اللِّسْبَةِ."

و درود خدا بر او، فرمود: نیش زن شیرین است.

حکمت ۶۲

## روش پانخ دادن به ستایش و ونیکی (اخلاقی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] إِذَا حُيِّتَ بِتَحِيَّةٍ فَحَيَّ بِأَحْسَنَ مِنْهَا وَإِذَا أُسْدِيَتْ إِلَيْكَ يَدٌ فَكَافِئْهَا بِمَا يُرْبِي

عَلَيْهَا وَالْفَضْلُ مَعَ ذَلِكَ لِلْبَادِي."

و درود خدا بر او، فرمود: چون تو را ستودند، بهتر از آنان ستایش کن، و چون به تو احسان کردند، بیشتر از آن ببخش، به هر حال پاداش بیشتر از آن آغاز کننده است.

حکمت ۶۳

## ارزش شفاعت (اخلاقی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] الشَّفِيعُ جَنَاحُ الطَّالِبِ."

و درود خدا بر او ، فرمود : شفاعت کننده چونان بال و پَر در خواست کننده کننده است.

حکمت ۶۴

## غفلت دنیاپرستان (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] أَهْلُ الدُّنْيَا كَرَكَبٍ يُسَارُّ بِهِمْ وَ هُمْ نِيَامٌ."

و درود خدا بر او ، فرمود : اهل دنیا سوارانی در خواب مانده اند که آنان را می رانند.

حکمت ۶۵

## ترک دوستان و تنهایی (اخلاقی، اجتماعی، تربیتی)

"وَقَالَ [عليه السلام] فَقَدْ أَلْحَبَّهٖ غُرْبَةً."

و درود خدا بر او ، فرمود : از دست دادن دوستان غربت است.

حکمت ۶۶

## روش خواستن (اخلاقی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] فَوْتُ الْحَاجَةِ أَهْوَنُ مِنْ طَلْبِهَا إِلَىٰ غَيْرِ أَهْلِهَا."

و درود خدا بر او ، فرمود : از دست دادن حاجت بهتر از درخواست کردن از نا اهل است.

حکمت ۶۷

## ارزش ایثار اقتصادی (اخلاقی، اقتصادی)

"وَقَالَ [عليه السلام] لَا تَسْتَحِ مِنْ إِعْطَاءِ الْقَلِيلِ فَإِنَّ الْحَرَمَانَ أَقَلُّ مِنْهُ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : از بخشش اندک شرم مدار که محروم کردن ، از آن کمتر است

حکمت ۶۸

### ره آورد عفت و سگرگزاری (اخلاقی، اجتماعی)

"وَقَالَ [عليه السلام] الْعِفَافُ زِينَةُ الْفَقْرِ وَالشُّكْرُ زِينَةُ الْغِنَى. "

و درود خدا بر او ، فرمود : عفت و ورزیدن زینت فقر ، و شکر گزاری زینت بی نیازی است.

حکمت ۶۹

### خطر روح امیدواری (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] إِذَا لَمْ يَكُنْ مَا تُرِيدُ فَلَا تُبَلِّ مَا كُنْتَ. "

و درود خدا بر او، فرمود : اگر به آن چه که می خواستی نرسیدی ، از آنچه هستی نگران مباش.

حکمت ۷۰

### روانشناسی جاهل (اخلاقی، علمی)

"وَقَالَ [عليه السلام] لَا تَرَى الْجَاهِلَ إِلَّا مُفْرِطًا أَوْ مُفْرَطًا. "

و درود خدا بر او ، فرمود : نادان را یا تندرو و یا کند رو می بینی.

حکمت ۷۱

### نشانه کمال عقل (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] إِذَا تَمَّ الْعَقْلُ نَقَصَ الْكَلَامُ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : چون عقل کامل گردد ، سخن اندک شود.

حکمت ۷۲

## رابطه دنیا و انسان (اخلاقی، علمی)

"وَقَالَ [عليه السلام] الدَّهْرُ يُخْلِقُ الْأُبْدَانَ وَ يَجَدُّدُ الْأَمَالَ وَ يَقْرَبُ الْمَيِّبَةَ وَ يُبَاعِدُ الْأُمْنِيَّةَ مَنْ ظَفِرَ بِهِ نَصِيبَ وَ مَنْ فَاتَهُ تَعَبٌ."

و درود خدا بر او ، فرمود : دنیا بدن ها را فرسوده و آرزوها را تازه می کند ، مرگ را نزدیک و خواسته ها را دور و دراز می سازد ، کسی که به آن دست یافت خسته می شود ، و آن که به دنیا نرسید رنج می برد

حکمت ۷۳

## ضرورت خودسازی رهبران و مدیران (اخلاقی، تربیتی، مدیریتی)

"وَقَالَ [عليه السلام] مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ لِيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنَ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ." و درود خدا بر او ، فرمود : کسی که خود را رهبر مردم قرار داد ، باید پیش از آن که به تعلیم دیگران پردازد ، خود را بسازد ، و پیش از آن که به گفتار تربیت کند ، با کردار تعلیم دهد ، زیرا آن کس که خود را تعلیم دهد و ادب کند سزاوار تر به تعظیم است از آن که دیگری را تعلیم دهد و ادب بیاموزد.

حکمت ۷۴

## ضرورت یاد مرگ (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] نَفْسُ الْمَرْءِ خُطَاةٌ إِلَى أَجَلِهِ."

و درود خدا بر او ، فرمود : انسان با نفسی که می کشد ، قدمی به سوی مرگ می رود

حکمت ۷۵

## توجه به فناپذیری دنیا (اخلاقی)

"وَقَالَ [عليه السلام] كُلُّ مَعْدُودٍ مُنْقَضٍ وَ كُلُّ مُتَوَقَّعٍ آتٍ."

و درود خدا بر او ، فرمود : هر چیز که شمردنی است پایان می پذیرد ، و هر چه را که انتظار می کشیدی ، خواهد رسید.

حکمت ۷۶

## روش تحلیل رویداده (روش تجربی) (اخلاقی، علمی، سیاسی)

" وَقَالَ [عليه السلام] إِنَّ الْأُمُورَ إِذَا اشْتَبَهَتْ اغْتَبِرَ آخِرُهَا بِأَوَّلِهَا. "

و درود خدا بر او ، فرمود : حوادث اگر همانند یکدیگر بودند ، آخرین را با آغازین مقایسه و ارزیابی می کنند

حکمت ۷۷

## دنیاشناسی (امام و ترک دنیای حرام) (اخلاقی)

" وَ مِنْ حَبْرٍ ضِرَّارِ بْنِ حَمْرَةَ الضَّبَّائِيِّ عِنْدَ دُخُولِهِ عَلَى مُعَاوِيَةَ وَ مَسْأَلَتِهِ لَهُ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع وَ قَالَ فَأَشْهَدُ لَقَدْ رَأَيْتُهُ فِي بَعْضِ مَوَاقِفِهِ وَ قَدْ أَرْحَى اللَّيْلُ سُدُوكَهُ وَ هُوَ قَائِمٌ فِي مِحْرَابِهِ قَابِضٌ عَلَى لِحْيَتِهِ يَتَمَلَّمُ تَمَلَّمِ السَّلِيمِ وَ يَبْكِي بُكَاءَ الْحَزِينِ وَ يَقُولُ يَا دُنْيَا يَا دُنْيَا إِلَيْكَ عَنِّي أَيْ تَعَرَّضْتُ أُمِّ إِلَيَّ تَشَوَّفْتُ لَأَحَانَ حِينَكَ هَيْهَاتَ غُرَى غَيْرِي لَأَحَاجَةٌ لِي فِيكَ قَدْ طَلَّقْتُكَ لَأَثًا لَأَرْجِعَهُ فِيهَا فَعَيْشُكَ قَصِيرٌ وَ خَطْرُكَ يَسِيرٌ وَ أَمْلُكَ حَقِيرٌ آهٍ مِنْ قَلَّةِ الزَّادِ وَ طُولِ الطَّرِيقِ وَ بَعْدِ السَّفَرِ وَ عَظِيمِ الْمَوْرِدِ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : (ضرار بن ضمرة) ضبایی از یاران امام به شام رفت بر معاویه وارد شد . معاویه از او خواست از حالات امام بگوید ، گفت علی [علیه السلام] را در حالی دیدم که شب ، پرده های خود را افکنده بود ، و او در محراب ایستاده ، محاسن را به دست گرفته ، چون مار گزیده ، به خود می پیچید ، و محزون می گریست و می گفت : ای دنیا !!! ای دنیای حرام ! از من دور شو ، آیا برای من خود نمایی می کنی ؟ یا شیفته من شده ای تا روزی در دل من جای گیری ؟ هرگز مباد! غیر مرا بفریب ، که مرا در تو هیچ نیازی نیست ، تو را سه طلاقه کرده ام ، تا بازگشتی نباشد ، دوران زندگانی تو کوتاه ، ارزش تو اندک و آرزوی تو پُست است . آه از توشه اندک ، و درازی راه ، و دوری منزل ، و عظمت روز قیامت!

حکمت ۷۸

## شناخت جایگاه جبر و اختیار (اعتقادی)

" وَ مِنْ كَلَامٍ لَهُ [عليه السلام] لِلسَّائِلِ السَّامِيِّ لَمَّا سَأَلَهُ أَمْ كَانَ مَسِيرُنَا إِلَى الشَّامِ بِقَضَاءٍ مِنَ اللَّهِ وَ قَدَرٍ بَعْدَ كَلَامٍ طَوِيلٍ هَذَا مُخْتَارُهُ "

وَيَحْكُ لَعَلَّكَ ظَنَنْتَ قَضَاءً لَازِمًا وَ قَدْرًا حَاتِمًا لَوْ كَانَ ذَلِكَ كَذَلِكَ لَبَطَلَ الثَّوَابُ وَ الْعِقَابُ وَ سَقَطَ  
 الْوَعْدُ وَ الْوَعِيدُ إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ أَمَرَ عِبَادَهُ تَخْيِيرًا وَ نَهَاهُمْ تَحْذِيرًا وَ كَلَّفَ يَسِيرًا وَ لَمْ يَكْلِفْ عَسِيرًا وَ  
 أَعْطَى عَلَى الْقَلِيلِ كَثِيرًا وَ لَمْ يُعْصَ مَغْلُوبًا وَ لَمْ يُطْعَ مُكْرِهًا وَ لَمْ يُرْسَلِ الْأَنْبِيَاءُ لِعِبَاءٍ وَ لَمْ يُنْزَلِ الْكُتُبَ  
 لِلْعِبَادِ عَبَثًا وَ لَا خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا  
 مِنَ النَّارِ"

و در جواب مرد شامی فرمود : ( مرد شامی پرسید آیا رفتن ما به شام ، به قضا و قدر الهی است ؟ امام با  
 کلمات طولانی پاسخ او را داد ، که برخی از آن را برگزیدیم).

وای بر او ! شاید قضاء لازم ، و قدر حتمی را گمان کرده ای ؟ اگر چنین بود ، پاداش و کیفر ، بشارت و  
 تهدید الهی ، بیهوده بود ! خداوند سبحان ! بندگان خود را فرمان داد در حالی که اختیار دارند ، و نهی  
 فرمود تا بترسند ، احکام آسانی را واجب کرد ، و چیز دشواری را تکلیف نفرمود ، و پاداش اعمال اندک را  
 فراوان قرار داد با نافرمانی بندگان مغلوب نخواهد شد ، و با اکراه و اجبار اطاعت نمی شود ، و پیامبران را به  
 شوخی نفرستاد ، و فرو فرستادن کتب آسمانی برای بندگان بیهوده نبود. و آسمان و زمین و آنچه را در  
 میانشان است بی هدف نیافرید.

#### حکمت ۷۹

### ارزش حکمت و بی‌یاقتی منافق (علمی، معنوی)

" وَ قَالَ [عَلَيْهِ السَّلَامُ] خُذِ الْحِكْمَةَ أَنِّي كَانَتْ فَإِنَّ الْحِكْمَةَ تَكُونُ فِي صَدْرِ الْمُنَافِقِ فَتَلْجَأُ فِي  
 صَدْرِهِ حَتَّى تَخْرُجَ فَتَسْكُنَ إِلَى صَوَاحِبِهَا فِي صَدْرِ الْمُؤْمِنِ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : حکمت را هر کجا که باشد ، فراگیر ، گاهی حکمت در سینه منافق است بی تابی  
 کند تا بیرون آمده و با همدمانش در سینه مؤمن آرام گیرد.

#### حکمت ۸۰

### مؤمن و ارزش حکمت (علمی، معنوی)

وَ قَالَ [عَلَيْهِ السَّلَامُ] الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ فَخُذِ الْحِكْمَةَ وَ لَوْ مِنْ أَهْلِ النَّفَاقِ.

و درود خدا بر او ، فرمود : حکمت ، گمشده مؤمن است ، حکمت را فراگیر هر چند از منافقان باشد.

#### حکمت ۸۱

## میزان ارزش انسان؛ (ارزش تخصص و تجربه) (اخلاقی، معنوی)

" وَقَالَ [عليه السلام] قِيمَةُ كُلِّ امْرِئٍ مَا يُحْسِنُهُ "

قال الرضی و هی الکلمة التي لا تصاب لها قيمة و لا توزن بها حکمة و لا تقرن إليها کلمة. " و درود خدا بر او ، فرمود : ارزش هر کس به مقدار دانایی و تخصص اوست. (این از کلماتی است که قیمتی برای آن تصور نمی شود ، و هیچ حکمتی هم سنگ آن نبوده و هیچ سخنی والایی آن را ندارد).

حکمت ۸۲

### ارزش های والای انسانی (اخلاقی)

" وَقَالَ [عليه السلام] أَوْصِيكُمْ بِخَمْسٍ لَوْ ضَرَبْتُمْ إِلَيْهَا آبَاطَ الْإِبِلِ لَكَانَتْ لِدَلِكِ أَهْلًا لَا يَرْجُونَ أَحَدًا مِنْكُمْ إِلَّا رَبَّهُ وَ لَا يَخَافَنَّ إِلَّا ذَنْبَهُ وَ لَا يَسْتَحِينَنَّ أَحَدًا مِنْكُمْ إِذَا سُئِلَ عَمَّا لَا يَعْلَمُ أَنْ يَقُولَ لَا أَعْلَمُ وَ لَا يَسْتَحِينَنَّ أَحَدًا إِذَا لَمْ يَعْلَمْ الشَّيْءَ أَنْ يَتَعَلَّمَهُ وَ عَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ فَإِنَّ الصَّبْرَ مِنَ الْإِيمَانِ كَالرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ وَ لَا خَيْرَ فِي جَسَدٍ لَأَ رَأْسَ مَعَهُ وَ لَا فِي إِيْمَانٍ لَأَ صَبْرَ مَعَهُ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : شما را به پنج چیز سفارش می کنم که اگر برای آن ها شتران را پر شتاب برانید و رنج سفر را تحمل کنید سزاوار است : کسی از شما جز به پروردگار خود امیدوار نباشد، و جز از گناه خود نترسد، و اگر از یکی سؤال کردند و نمی داند ، شرم نکند و بگوید نمی دانم ، و کسی در آموختن آنچه نمی داند شرم نکند و بر شما باد به شکیبایی که شکیبایی ، ایمان را چون سر است بر بدن و ایمان بدون شکیبایی چونان بدن بی سر ، ارزشی ندارد.

حکمت ۸۳

### روش برخورد با چالوسان (اخلاقی، تربیتی)

" وَقَالَ [عليه السلام] لِرَجُلٍ أَفْرَطَ فِي الثَّنَاءِ عَلَيْهِ وَ كَانَ لَهُ مَتَّهِمًا أَنَا دُونَ مَا تَقُولُ وَ فَوْقَ مَا فِي نَفْسِكَ. "

و درود خدا بر او ، : (به شخصی که در ستایش امام افراط کرد ، و آنچه در دل داشت نگفت). فرمود : من کمتر از آنم که بر زبان آوردی ، و برتر از آنم که در دل داری

حکمت ۸۴

## مردم پس از جنگها (سیاسی، نظامی)

" وَقَالَ [عليه السلام] بَقِيَّةُ السَّيْفِ أَبْقَى عَدَدًا وَ أَكْثَرُ وِلْدَانًا. "

و درود خدا بر او ، فرمود : باقیمانده گان شمشیر و جنگ ، شماره شان با دوام تر ، و فرزندانشان بیشتر است.

حکمت ۸۵

## پرهیز از ادعای علمی (علمی اخلاقی)

" وَقَالَ [عليه السلام] مَنْ تَرَكَ قَوْلَ لَا أُذْرِي أُصِيبَتْ مَقَاتِلُهُ. "

و درود خدا بر او فرمود : کسی که از گفتن "نمی دانم" روی گردان است ، به هلاکت و نابودی می رسد.

حکمت ۸۶

## برتری تجربه پیران از قدرتمندی جوانان (اخلاقی، تجربی)

" وَقَالَ [عليه السلام] رَأَى الشَّيْخَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ جَلْدِ الْغُلَامِ وَ رَوَى مِنْ مَشْهَدِ الْغُلَامِ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : اندیشه پیر در نزد من از تلاش جوان خوشایندتر است) و نقل شده که تجربه پیران از آمادگی رزمی جوانان برتر است)

حکمت ۸۷

## ارزش استغفار (طلب بخشش از خدا) (اخلاقی، معنوی)

" وَقَالَ [عليه السلام] عَجِبْتُ لِمَنْ يَقْنَطُ وَ مَعَهُ الْإِسْتِغْفَارُ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : در شگفتم از کسی که می تواند استغفار کند و نا امید است.

## دو عامل ایمنی مسلمان (اخلاقی، معنوی)

" وَ حَكَی عَنْهُ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَاقِرُ [علیه السلام] أَنَّهُ قَالَ كَانَ فِي الْأَرْضِ أَمَانَانِ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ وَ قَدْ رُفِعَ أَحَدُهُمَا فَدُونَكُمْ الْآخِرَ فَتَمَسَّكُوا بِهِ أَمَّا الْأَمَانُ الَّذِي رُفِعَ فَهُوَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ أَمَّا الْأَمَانُ الْبَاقِي فَالِاسْتِغْفَارُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِيهِمْ وَ مَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ . "

( قال الرضی و هذا من محاسن الاستخراج و لطائف الاستنباط )

و درود خدا بر او : (امام باقر [علیه السلام] از حضرت امیر المؤمنین [علیه السلام] نقل فرمود: دو چیز در زمین مایه امان از عذاب خدا بود : یکی از آن دو برداشته شد ، پس دیگری را دریابید و بدان چنگ زنید ، اما امانی که برداشته شد رسول خدا (ص) بود و امان باقیمانده ، استغفار کردن است که خدای بزرگ به رسول خدا فرمود:

"خدا آنان را عذاب نمی کند در حالی که تو در میان آنانی ، و عذابشان نمی کند تا آن هنگام که استغفار می کنند".

( این یک نمونه از بهترین استفاده ها و لطیف ترین استنباط ها از آیات قرآن است )

## راه اصلاح دنیا و آخرت (اخلاقی، تربیتی، اجتماعی)

" وَ قَالَ [علیه السلام] مَنْ أَصْلَحَ مَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ أَصْلَحَ اللَّهُ مَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ النَّاسِ وَ مَنْ أَصْلَحَ أَمْرَ آخِرَتِهِ أَصْلَحَ اللَّهُ لَهُ أَمْرَ دُنْيَاةٍ وَ مَنْ كَانَ لَهُ مِنْ نَفْسِهِ وَاعِظٌ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ . "

و درود خدا بر او ، فرمود : کسی که میان خود و خدا را اصلاح کند ، خداوند میان او و مردم را اصلاح خواهد کرد، و کسی که امور آخرت را اصلاح کند ، خدا امور دنیای او را اصلاح خواهد کرد ، و کسی که از درون جان واعظی دارد ، خدا را بر او حافظی است.

## شناخت عالم آگاه (علمی، اعتقادی)

" وَقَالَ [عليه السلام] الْفَقِيهَ كُلُّ الْفَقِيهِ مَنْ لَمْ يُقْنَطِ النَّاسَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ لَمْ يُؤَيِّسْهُمْ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ وَ لَمْ يُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : فقیه کامل کسی است که مردم را از آمرزش خدا مأیوس ، و از مهربانی او نومید نکند و از عذاب ناگهانی خدا ایمن نسازد.

#### حکمت ۹۱

### راه درمان روان (روانکاری، روانشناسی بالینی) (علمی، اخلاقی)

" وَقَالَ [عليه السلام] إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَمَلُّ كَمَا تَمَلُّ الْأُبْدَانُ فَابْتَغُوا لَهَا طَرَائِفَ الْحِكْمِ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : همانا این دل ها همانند بدن ها افسرده می شوند ، پس برای شادابی دل ها ، سخنان زیبای حکمت آمیز را بجویید.(۲۰)

#### حکمت ۹۲

### والا ترین دانش (علمی، تربیتی)

" وَقَالَ [عليه السلام] أَوْضَعُ الْعِلْمِ مَا وَقِفَ عَلَى اللِّسَانِ وَ أَرْفَعُهُ مَا ظَهَرَ فِي الْجَوَارِحِ وَ الْأَرْكَانِ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : بی ارزش ترین دانش ، دانشی است که بر سر زبان است ، و برترین علم ، علمی است که در اعضا و جوارح آشکار است.

#### حکمت ۹۳

### فلسفه آزمایشها (اخلاقی، اجتماعی)

" وَقَالَ [عليه السلام] لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفِتْنَةِ لِأَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ إِلَّا وَ هُوَ مُشْتَمِلٌ عَلَى فِتْنَةٍ وَ لَكِنْ مَنْ اسْتَعَاذَ فَلَيْسَتْ عِزُّهُ مِنْ مُضِلَّاتِ الْفِتَنِ فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ يَقُولُ وَ اعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَ أَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَ مَعْنَى ذَلِكَ أَنَّهُ يَخْتَبِرُهُمْ بِالْأَمْوَالِ وَ الْأَوْلَادِ لِيَتَبَيَّنَ السَّخِطَ لِرِزْقِهِ وَ الرَّاضِيَ بِقِسْمِهِ وَ إِنْ كَانَ سُبْحَانَهُ أَعْلَمَ بِهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ لَكِنْ لِيَتَّظَهَرَ الْأَفْعَالُ الَّتِي بِهَا يُسْتَحَقُّ الثَّوَابُ وَ الْعِقَابُ لِأَنَّ بَعْضَهُمْ يُحِبُّ الذُّكُورَ وَ يَكْرَهُ الْإِنَاثَ وَ بَعْضُهُمْ يُحِبُّ تَثْمِيرَ الْمَالِ وَ يَكْرَهُ انْتِلَامَ الْحَالِ. "

(قال الرضى و هذا من غريب ما سمع منه فى التفسير.)

و درود خدا بر او ، فرمود : فردی از شما نگوید ک خدایا از فتنه به تو پناه می برم ، زیرا کسی نیست که در فتنه ای نباشد، لکن آن که می خواهد به خدا پناه بُرد ، از آزمایش های گمراه کننده پناه ببرد ؛ همانا خدای سبحان می فرماید:

" بدانید که اموال و فرزندان شما فتنه شمایند"

معنی این آیه این است که خدا انسان ها را با اموال و فرزندانشان می آزماید ، تا آن کس که از روزی خود ناخشنود ، و آن که خرسند است ، شناخته شوند ، گرچه خداوند به احوالاتشان از خودشان آگاه تر است ، تا کرداری که استحقاق پاداش یا کیفر دارد آشکار نماید چه آن که بعضی مردم فرزند پسر را دوست دارند و فرزند دختر را نمی پسندند و بعضی دیگر فراوانی اموال را دوست دارند و از کاهش سرمایه نگرانند.

#### حکمت ۹۴

### شناخت نیکی ها و خویشا (اخلاقی، تربیتی)

" وَقَالَ [عليه السلام]: وَ سئِلَ عَنِ الْخَيْرِ مَا هُوَ فَقَالَ لَيْسَ الْخَيْرُ أَنْ يَكْثَرَ مَالُكَ وَ وَ لَدُكَ وَ لَكِنَّ الْخَيْرَ أَنْ يَكْثَرَ عِلْمُكَ وَ أَنْ يُعْظَمَ حِلْمُكَ وَ أَنْ تُبَاهِيَ النَّاسَ بِعِبَادَةِ رَبِّكَ فَإِنْ أَحْسَنْتَ حَمَدَتَ اللَّهَ وَ إِنْ أَسَأْتَ اسْتَعْفَرْتَ اللَّهَ وَ لَا خَيْرَ فِي الدُّنْيَا إِلَّا لِرَجُلَيْنِ رَجُلٍ أَذْنَبَ ذُنُوبًا فَهُوَ يَتَذَكَّرُهَا بِالتَّوْبَةِ وَ رَجُلٍ يُسَارِعُ فِي الْخَيْرَاتِ. "

و درود خدا بر او : ( از امام پرسیدند "خیر" چیست ؟ فرمود ) :

خوبی آن نیست که مال و فرزندت بسیار شود ، بلکه خیر آن است که دانش تو فراوان و بردباری تو بزرگ و گران مقدار باشد و در پرستش پروردگار در میان مردم سرفراز باشی ، پس اگر کار نیکی انجام دهی شکر خدا به جای آوری ، و اگر بد کردی از خدا آمرزش خواهی . در دنیا جز برای دو کس خیر نیست: یکی گناهکاری که با توبه جبران کند ، و دیگر نیکوکاری که در کارهای نیکو شتاب ورزد.

#### حکمت ۹۵

### تقوی و ارزش اعمال (اخلاقی)

" وَقَالَ [عليه السلام] لَا يَقِلُّ عَمَلٌ مَعَ التَّقْوَى وَ كَيْفَ يَقِلُّ مَا يُتَقَبَّلُ "

و درود خدا بر او ، فرمود : هیچ کاری با تقوا اندک نیست ، و چگونه اندک است آنچه که پذیرفته شود؟

#### حکمت ۹۶

### ارزش علم و بندگی (اخلاقی، علمی)

" وَقَالَ [عليه السلام] إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِالْأَنْبِيَاءِ أَعْلَمُهُمْ بِمَا جَاءُوا بِهِ ثُمَّ تَلَا إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ  
لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا الْآيَةَ (٢١) ثُمَّ قَالَ إِنَّ وِلِيَّ مُحَمَّدٍ مِّنْ أَطَاعَ اللَّهَ وَإِنْ بَعُدَتْ  
لُحْمَتُهُ وَإِنَّ عَدُوَّ مُحَمَّدٍ مِّنْ عَصَى اللَّهَ وَإِنْ قَرُبَتْ قَرَأْتُهُ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : نزدیک ترین مردم به پیامبران ، دانا ترین آنان است ، به آنچه که آورده اند  
سپس این آیه را تلاوت فرمود : " همانا نزدیک ترین مردم به ابراهیم آناند که پیرو او گردیدند ، و مؤمنانی  
که به این پیامبر خاتم پیوستند )سپس فرمود(

دوست محمد (ص) کسی است که خدا را اطاعت کند هر چند پیوند خویشاوندی او دور باشد ، و دشمن  
محمد (ص) کسی است که خدا را نافرمانی کند ، هر چند خویشاوند نزدیک او باشد.

حکمت ۹۷

### ارزش یقین (اخلاقی، اعتقادی)

" وَ سَمِعَ [عليه السلام] رَجُلًا مِّنَ الْحَرُورِيَّةِ يَتَهَجَّدُ وَ يَقْرَأُ فَقَالَ نَوْمٌ عَلَى يَقِينٍ خَيْرٌ مِّنْ صَلَاةٍ فِي  
شَكٍّ. "

و درود خدا بر او : (صدای مردی از حروراء (۲۲) را شنید که نماز شب می خواند و قرآن تلاوت می کرد).  
فرمود : خوابیدن همراه با یقین ، برتر از نماز گزاردن با شک و تردید است.

حکمت ۹۸

### ضرورت عمل کردن به روایات (علمی، اجتماعی، تربیتی)

" وَقَالَ [عليه السلام] اغْلِقُوا الْخَبَرَ إِذَا سَمِعْتُمُوهُ عَقْلَ رِعَايَةٍ لَا عَقْلَ رِوَايَةٍ فَإِنَّ رِوَاةَ الْعِلْمِ كَثِيرٌ وَ  
رِعَايَتُهُ قَلِيلٌ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : چون روایتی را شنیدید ، آن را بفهمید عمل کنید ، نه فقط بشنوید و نقل کنید ،  
زیرا راویان علم فراوان و عمل کنندگان آن اندکند.

حکمت ۹۹

### (علمی، تفسیری، اعتقادی)

" وَ سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ فَقَالَ إِن قَوْلُنَا إِنَّا لِلَّهِ إِفْرَارٌ عَلَى أَنْفُسِنَا بِالْمُلْكِ وَ قَوْلُنَا  
وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ إِفْرَارٌ عَلَى أَنْفُسِنَا بِالْهَلْكِ. "  
"ترجمه نهج البلاغه"

و درود خدا بر او ، فرمود : ( شنید که شخصی گفت انا لله و انا اليه راجعون )  
این سخن ما که می گوییم ، ما همه از آن خداییم ، اقراری است به بندگی و اینکه می گوییم " بازگشت ما  
به سوی اوست " اعترافی است به نابودی خویش .

حکمت ۱۰۰

## روش مناجات کردن (معنوی)

" وَ قَالَ [عَلَيْهِ السَّلَام] وَ مَدَحَهُ قَوْمٌ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَعْلَمُ بِي مِنْ نَفْسِي وَ أَنَا أَعْلَمُ  
بِنَفْسِي مِنْهُمْ اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا خَيْرًا مِمَّا يَظُنُّونَ وَ اغْفِرْ لَنَا مَا لَا يَعْلَمُونَ. "

و درود خدا بر او ، فرمود : ( آنگاه که گروهی او را ستایش کردند فرمود :  
بار خدایا تو مرا از خودم بهتر می شناسی ، و من خود را بیشتر از آنان می شناسم ، خدایا مرا از آنچه اینان  
می پندارند ، نیکوتر قرار ده ، و آنچه را نمی دانند ببامرز .